

Mokslinio gyvenimo kronika

Archeologijos katedros mokslinės veiklos apžvalga

2016 metai

Konferencijos, seminarai

2016 m. tryliką kartą Lietuvos nacionalinio muziejaus surengtuose tęstiniuose skaitymuose, dedikuotuose archeologei prof. Marijai Gimbutienei, kovo 16 dieną dr. Giedrė Motuzaitė Matuzevičiūtė skaitė pranešimą „Stepių geoglifai – raktas į sudėtingą piemenų klajoklių visuomenę“, balandžio 13 dieną doktorantė Gabrielė Gudaitienė – „Akmens amžiaus pristatymas jaunimui: iššūkis ir būtinybė“.

***

2016 m. gegužės 12–14 d. tarptautinėje tarpdisciplininėje mokslinėje konferencijoje (Vilnius–Dubingiai, Lietuva) profesorius Albinas Kuncevičius, profesorius Rimvydas Laužikas ir doktorantas Ramūnas Šmigelskas konferencijos sesijos Dubingiuose metu lankantis Dubingių piliavietėje skaitė pranešimą „Dubingių piliavietės perskaitymas: archeologija, antropologija, istorija, skaitmeninės technologijos, architektūra ir komunikacija“.

***

2016 m. birželio 14–19 d. Vilniaus universiteto (VU) Medicinos fakulteto (MF) ir Lietuvos mokslų akademijos organizuotoje trečiojoje tarptautinėje konferencijoje „Evolutionary Medicine: Pre-Existing Mechanisms and Patterns of Current Health Issues“ doktorantas Šarūnas Jatautis drauge su prof. Rimanu Jankausku ir doktorantu Andrejumi Suchomlinovu (pastarieji abu VU MF) parengė bendrą pranešimą „Is Bigger Better? An Association Between Adult Lifespan and Stature in Prehistoric and Historic Lithuanian Populations“.

***

2016 m. birželio 29 d. Žemaičių muziejaus „Alka“ Telšiuose organizuotoje konferencijoje „1260-ieji: Durbės mūšio kontekstai“ doktorantas Gediminas Petrauskas skaitė pranešimą „Mirusiųjų deginimo paprotys viduramžių Lietuvoje: geografija ir regioniškas“.

***

2016 m. rugpjūčio 15–19 d. tarptautinėje paleopatologų asociacijos konferencijoje Maskvoje doktorantė Justina Kozakaitė skaitė pranešimą „Watch Out – Heavy Trauma Ahead! A New Perspective in Trauma Recording“.

***

2016 m. rugpjūčio 28 d.–rugsėjo 2 d. Kioto mieste (Japonija) vykusiame pasaulio archeologų kongrese dalyvavo dr. Giedrė Motuzaitė Matuzevičiūtė. Ji perskaitė du pranešimus (parengti su bendraautoriais): „Climatic or Dietary Change? Stable Isotope Analysis of Neolithic-Bronze Age Populations from the Upper Ob and Tobol River Basins“ ir „Solving Mystery of Kazakhstani Geoglyphs: One Step Forward – Two Steps Back“.

***

2016 m. spalio 19–21 d. doc. dr. Aleksiejus Luchtanas Lietuvių kalbos institute vykusiame tarptautinėje mokslinėje konferencijoje profesoriumi Aleksui Girdeui (1936–2011) atminti „Dabartinių baltų kalbų ir tarmių transformacijos“ skaitė drauge su prof. Olegu Poliakovu parengtą pranešimą „Galindai Europos platybėse: archeologija, istorija, lingvistika“.

***

2016 m. gruodžio 2–3 d. Lietuvos archeologijos draugijos tarptautinėje konferencijoje „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“, kuri vyko Kėdainiuose, prof. dr. Albinas Kuncevičius ir Agnė Žilinskaitė skaitė pranešimą „XXII Europos archeologų asociacijos konferencija Vilniuje“.

***

2016 m. gruodžio 1–2 d. Baltarusijos mokslų akademijos Istorijos institute vykusiame tarptautinėje konferencijoje „Antiquities of III–I mill. B.C. of Belarus Adjacent Territories: New Views and Interpretations (dedicated to 80th anniversary of the research of Kry-

vina peat-bog settlements)“ doktorantas Mindaugas Grikpėdis drauge su dr. Giedre Motuzaitė Matuzevičiūte pristatė pranešimą „A Review of the Earliest Evidence of the Agriculture in Lithuania and the Earliest Direct AMS Data of Cereal“.

Doktorantų seminarai

2016 m. balandžio 20 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto ir Lietuvos istorijos instituto doktorantų seminare Justina Kozakaitė skaitė pranešimą „Lūžusios nosys ir praskeltos galvos: traumų rezultatai ir tendencijos viduramžių LDK“.

***

2016 m. kovo 23 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto ir Lietuvos istorijos instituto doktorantų seminare Šarūnas Jatautis skaitė pranešimą „Paleodemografinė vyrų ir moterų mirtingumo geležies amžiuje analizė“.

***

2016 m. balandžio 21–22 d. Klaipėdos universiteto BRIAI, Lietuvos istorijos instituto ir Thomo Mano kultūros centro 7-ajame nacionaliniame istorijos ir archeologijos doktorantų seminare Klaipėdoje Karolis Minkevičius skaitė pranešimą „Ar tiriant gyvenvietes įmanoma suprasti, kaip veikė vėlyvojo geležies amžiaus bendruomenės?“, Gediminas Petrauskas – „Viduramžių Lietuvos degintinių kapų horizonto beieškant“.

***

2016 m. gruodžio 15 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto ir Lietuvos istorijos instituto doktorantų seminare Mindaugas Grikpėdis skaitė pranešimą „Rugių auginimo pradžia Rytų Baltijos regione“.

Paskaitos / pristatymai

2016 m. vasario 24 d. prof. Albinas Kuncevičius vedė Lietuvos nacionaliniame muziejuje vykusį Kęstučio Katalyno knygos „Vilniaus kokliai XV–XVII amžiuje“ pristatymo renginį.

***

2016 m. vasarį stažuotės Šlėzvigo Baltijos ir Skandinavijos archeologijos centre metu doktorantė Gabrielė Gudaitienė skaitė pranešimą „The First Inhabitants of the Western Part of the River Neris Basin in Lithuania“.

***

2016 m. birželio 1 d. vyko knygos „Pirmykščio žmogaus kailyje. Už ką esame skolingi akmens amžiaus žmogui?“ pristatymas. Ši knyga – tai visiškai naujas pažintinis leidinys jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikams apie akmens amžiaus epochą. Autorės – Vilniaus universiteto absolventės, jaunos archeologės doktorantės Gabrielė Gudaitienė, Monika Žemantauskaitė, Justina Kozakaitė ir Kunigunda Barodičienė (buv. Čepkauskaitė). Renginyje dalyvavo ir apie akmens amžiaus epochos svarbą bei įtaką dabartiniam pasauliui diskutavo doc. dr. Aleksiejus Luchtanas ir prof. Alfredas Bumblauskas.

***

2016 m. rugsėjo 26 d. akademikės Reginos Volkaitės-Kulikauskienės 100-osioms gimimo metinėms skirtame renginyje Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje doc. dr. Algimantas Merkevičius pristatė mokslinę ir administracinę R. Volkaitės-Kulikauskienės veiklą bei jos vaidmenį Lietuvos archeologijoje.

***

2016 m. rugsėjo 28 d. profesorius Albinas Kuncevičius ir profesorius emeritas Mykolas Michelbertas dalyvavo Adolfo Tautavičiaus (1925–2006) dienoraščio pagrindu Lietuvos nacionalinio muziejaus LDK Valdovų rūmai išleistos knygos „Iš archeologo užrašų“ pristatyme.

***

2016 m. rugsėjo 27 ir spalio 6 d. dr. Justina Poškienė skaitė paskaitas kvalifikacijos tobulinimo seminare „Lietuvos archeologinis paveldas: kas glūdi žemėje“, skirtame neformaliojo vaikų švietimo ir bendrojo ugdymo mokytojams, kurį organizavo Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras.

Išvykos

2016 m. vasario 15–19 d. dr. Giedrė Motuzaitė Keen buvo išvykusi į Tartu universitetą (ERASMUS programa) skaityti archeobotanikos paskaitų ciklo.

***

2016 m. balandžio 26–27 d. doc. Aleksiejus Luchtanas dalyvavo Lietuvos kariuomenės Strateginės komunikacijos departamento organizuotoje išvykoje į

Lenkiją. Išvykos tikslas buvo siekis kuo tiksliau atkurti istorinę Lietuvos kariuomenės orkestro uniformą. Lankytasi Varšuvos ir Krokuvos muziejuose, kuriuose yra išlikę ir eksponuojami atskiri atkuriamos uniformos fragmentai ir detalės, konsultuotasi su muziejų ekspertais.

***

2016 m. liepos 4–19 d. dokt. Karolis Minkevičius dalyvavo 17-oje tarptautinėje Paleobotanikų darbinės grupės (IWGP) konferencijoje Paryžiuje.

***

2016 m. rugpjūčio 5–7 d. doc. Aleksiejus Luchtanas dalyvavo Ukrainoje, Tustanėje (Karpatai regionas), vykusiame viduramžių kultūros festivalyje ir skaitė pranešimą „Eksperimentinė archeologija, rekonstrukcija ir edukacija. Lietuvos patirtis“.

***

2016 m. rugsėjo 17–25 d. doc. Aleksiejus Luchtanas buvo išvykęs į Biskupiną (Lenkija) dalyvauti XXII gyvosios archeologijos festivalyje „Biskupin – Archo-fashion Week“.

***

2016 m. rugsėjo 27–spalio 3 d. doc. Aleksiejus Luchtanas lankėsi Maskvoje, Rusijos mokslų akademijos Archeologijos institute, susipažino su naujausių tyrimų medžiaga, o Romėniškojo ir Tautų kraustymosi laikotarpio sektoriuje skaitė pranešimą „Rytų Lietuva I tūkstantmetyje po Kr.“

Svečiai

2016 m. gegužės 8–9 d. Archeologijos katedros kvietimu Vilniaus universitete, Archeologijos katedroje, lankėsi prof. dr. Vladimiras Kulakovas. Gegužės 9 d. modulio „Akmens amžiaus ir ankstyvojo metalų laikotarpio archeologija“ studentams V. Kulakovas skaitė dvi paskaitas: „Rytprūsių archeologiniai tyrinėjimai“ ir „Akmens amžius ir ankstyvasis metalų laikotarpis Rytprūsiuose“.

Pripažinimas

2016 m. rugpjūčio 31–rugsėjo 4 d. Vilniuje vykusios 22-osios Europos archeologų asociacijos konferencijos metu prof. Albinas Kuncevičius išrinktas MERC (*Medieval Europe Archaeology Community*) komiteto nariu.

***

2016 m. spalio 20 d. Vilniaus universiteto (VU) Istorijos fakulteto (IF) profesoriui emeritui Mykolui Michelbertui Lenkijos institute, Vilniuje, iškilmingai įteiktas prof. Jozefo Kostrzewskio apdovanojimas. Šis aukščiausias Lenkijos archeologų mokslinės draugijos apdovanojimas Lenkijoje teikiamas jau beveik trisdešimt metų, tačiau pirmą kartą buvo skirtas užsienio mokslininkui. Lenkijos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvos Respublikoje šį įvertinimą prilygino archeologijos Nobeliumi. Prof. M. Michelbertas apdovanotas už ryšių su Lenkijos archeologais stiprinimą ir plėtojimą. Iškilmėse dalyvavo Vilniaus universiteto rektorius prof. Artūras Žukauskas, mokslo prorektorius prof. Rimantas Jankauskas, Archeologijos katedros vedėjas prof. Albinas Kuncevičius, doc. Aleksiejus Luchtanas, Lenkijos archeologų mokslinės draugijos Vyriausiosios valdybos ir Poznanės Adomo Mickevičiaus universiteto Istorijos fakulteto atstovai.

***

2016 m. gruodžio 5 d. VU studijų prorektorius įsakymu doktorantei Justinai Kozakaitei už dalyvavimą VU IF vykdomame Vilniaus Bazilijonų vienuolyno statinių ansamblio Švč. Trejybės bažnyčios tyrime ir antropologinių mokslinių rezultatų apibendrinimą ir panaudojimą studijų procese skirta vienkartinė vardinė stipendija.

***

Lietuvos archeologijos draugija geriausiai 2016 m. archeologais už Lietuvos ir Europos archeologų mokslinio bendradarbiavimo stiprinimą, inicijuojant XXII Europos archeologų asociacijos kongresą Vilniuje, išrinko prof. dr. Albiną Kuncevičių ir doktorantę Agnę Žilinskaitę.

Disertacijos

2016 m. spalio 21 d. dr. Justina Poškienė dalyvavo doktorantės Indrės Užuotaitės daktaro disertacijos „Veidrodis XVII a.–XX a. pradžios Lietuvoje – kultūros istorijos šaltinis“ (humanitariniai mokslai, meno tytra 03 H, meno istorija H 310) gynime Vilniaus dailės akademijos Menotyros mokslo krypties taryboje.

Projektai, dalyvavimas tyrimuose

2016 m. rugpjūtį doc. Gintautas Vėlius atliko Lietuvos partizanų kovos ir žūties vietas (UK 29602) (Palkabalis k., Vydenių sen., Varėnos r. sav.) detaliuo-

sius archeologinius tyrimus. Ištirtas Palkabalio miške buvęs partizanų bunkeris ir jo aplinka. Čia 1949 m. sausio 25 d. kautynėse su MGB Varėnos apskr. skyriaus operatyvine grupe žuvo Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vytauto tėvūnijos štabo partizanai: tėvūnijos vadas Adolfas Baublys-Merkys, Marija Budėnaitė-Birutė, Petras Jezukevičius-Profesorius, Adelė Čenytė-Kairevičienė, Jonas Kairevičius-Liepa, Pranas Kibirsktis-Lizdeika, Zigmas Mačionis-Sukilėlis, Mykolas Navickas-Naujalis, Vladas Novikevičius-Audra ir Marija Vaisietaitė.

***

2016 m. rudenį buvo tęsiami 2015 m. pradėti Vilniaus Bazilijonų vienuolyno statinių ansamblio Švč. Trejybės bažnyčios rūsyje esančios kriptos kompleksiniai tyrimai. Archeologiniams tyrimams vadovavo prof. A. Kuncevičius, istorinę medžiagą rinko ir apibendrinė dr. Martynas Jakulis, palaiškų antropologinius tyrimus atliko doktorantė Justina Kozakaitė, surastus radinius tyrė aukščiausios kategorijos restauratorė Vytautė Lukšėnienė. Atlikti išsamūs tarpdalykiniai tyrimai atskleidė bazilijonų materialinės kultūros bruožus, laidojimo ir gyvenimo būdo ypatybes europiniame kontekste.

***

2016 m. antrąjį pusmetį IF buvo vykdomas dvišalis Lietuvos ir Baltarusijos mokslinis projektas „LDK didikų Radvilų mauzoliejaus Nesvyžiaus bažnyčios rūsiuose tyrimų ir pritaikymo lankymui koncepcija“. Projektą bendrai įgyvendino Kultūros paveldo departamentas, Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas ir Nesvyžiaus nacionalinis istorijos ir kultūros muziejus-draustinis. Projektą finansavo Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija iš Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšų. Projekto metu buvo siekiama Baltarusijos specialistus supažindinti su Lietuvos patirtimi kultūros paveldo tyrimo, išsaugojimo ir pritaikymo srityse. Didikų Radvilų mauzoliejaus – unikalus kultūros paveldo objektas. Tai vienas didžiausių vienos giminės mauzoliejų visoje Europoje, esantis Nesvyžiaus Dievo Kūno bažnyčioje. Projekte dalyvavo Kultūros paveldo departamento vyriausioji valstybinė inspektorė ir projekto vadovė Audronė Vyšniauskienė, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto mokslininkai dr. Salvijus Kulevičius, dr. Martynas Jakulis ir doktorantė Justina Kozakaitė, paveldo konservatoriai-restauratoriai Gintaras Kazlauskas, Vytautė Lukšėnienė, Vytautas Norkūnas, Indrė Valkiūnienė ir architektas Rimas Grigas.

***

2016 m. lapkričio 15 d. Nesvyžiuje vyko projekto baigiamoji konferencija, kurioje buvo pristatyti Radvilų mauzoliejaus Nesvyžiaus bažnyčios rūsiuose atliktų tyrimų rezultatai. Pranešimus skaitė šiuos tyrimus vykdę Lietuvos tyrėjai dr. M. Jakulis, J. Kozakaitė, V. Lukšėnienė, I. Valkiūnienė, R. Grigas. Archeologijos katedros doktorantė J. Kozakaitė pristatė antropologinių tyrimų rezultatus. Projekto metu buvo tirti 5 palaidojimai sarkofaguose, siejami su Mikalojumi Kristupu Radvila-Našlaitėliu ir jo šeimos nariais: žmona Elžbieta Eufemija Višnioviecka-Radviliene ir jų sūnumis. Konferencijoje dalyvavo atsakingi Baltarusijos kultūros ministerijos ir paminklosaugos darbuotojai, Nesvyžiaus muziejaus vadovybė ir šio muziejaus moksliniai darbuotojai, Nesvyžiaus meras, savivaldybės paminklosaugos specialistas, Nesvyžiaus bažnyčios dvasininkai, Vilniaus universiteto darbuotojai dr. S. Kulevičius ir prof. A. Kuncevičius. Profesorius skaitė pranešimą „Dubingiai ir Radvilų palikimo išsaugojimas“.

***

2016 m. gruodžio 7 d. šio projekto tyrimų rezultatai buvo pristatyti Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje vykusio renginio metu. Renginyje dalyvavo projekto vadovė Kultūros paveldo departamento atstovė Audronė Vyšniauskienė, Vilniaus universiteto istorikas dr. Salvijus Kulevičius. Antropologė Justina Kozakaitė pristatė atliktų antropologinių tyrimų rezultatus, architektas Rimas Grigas kalbėjo apie mauzoliejaus architektūrą, istorikas dr. Martynas Jakulis pateikė istorinių faktų apie jame palaidotus asmenis, restauratorė Vytautė Lukšėnienė papasakojo apie mauzoliejaus rastų artefaktų tyrimus ir identifikavimą.

Doktorantai

Eil. Nr.	Doktoranto vardas, pavardė	Doktorantūros pradžia	Preliminari disertacijos tema	Vadovas
1	Rasa Valatkevičienė	2016 10 01	Juvelyrika Vilniuje XIII–XVII a. archeologiniais duomenimis	Doc. dr. Gintautas Vėlius
2	Elina Ananyevskaya	2016 10 01	Economy of the Kazakh steppe populations during the construction of geoglyphs in Turgay region, Kazakhstan	Dr. Giedrė Motuzaitė Matuzevičiūtė Keen

Jaunųjų istorikų mokykla

2016 m. neakivaizdinės Jaunųjų istorikų mokyklos, kurią organizuoja Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras ir VU Istorijos fakultetas, 9–12 klasių moksleiviams antrosios sesijos „Įdomioji archeologija“ metu balandžio 14–15 d. skaitytos šios paskaitos: dr. Giedrė Motuzaitė Matuzevičiūtė Keen – „Archeologijos mokslo įvairovė: nuo lauko darbų iki tyrimų

laboratorijose“; dokt. Gabrielė Gudaitienė – „Kelias į akmens amžių. Tyrinėjimo galimybės Lietuvoje“; dokt. Lijana Muradian – „2000 metų iki Kristaus gimimo: ką mums paliko senieji gyventojai Lietuvoje? Tūkstantmečio senumo archeologinių objektų tyrimai ir atradimai“; dokt. Agnė Žilinskaitė ir dokt. Skaistė Ardavičiūtė-Ramanauskienė – „Žmogaus kasdienybės raida nuo akmens amžiaus iki nūdienos“.

Violeta Vasiliauskienė